

Numărul 40. Oradea-mare 3/15 octombrie 1899. Anul XXXV.

Apare duminica. Abonament pe an 8 fl., pe 1/2, dean 4 fl., pe 3 luni 2 fl. Pentru România pe an 20 lei

Ioana Bădilă.

I frumoasă generositatea. Și vrednică e de recunoștință și de laudă! Da, e sublimă generositatea ideală. Și vrednică e de nemurire.

Generoși sunt mulți oameni, fie că jertesc din prisosul miciei lor averi, fie că îndeplinesc o datorie a convenționalei filantropii, fie că — fenomen frecvent în viață — fac binele pentru a-și face bine, incasând laude și recunoștință, de care în alt chip poate nu s'aș învrednicit.

Cu totul alta e generositatea ideală, generositatea care se arată cu osebire după moarte, nu în viață. Generositatea ideală nu cunoaște laude, nici recunoștință; ea le repudiază deopotrivă, pentru că atunci când se spun, cel ce le merită — nu mai este, a trecut la cele eterne . . .

Adevărata nemurire, stima din partea urmașilor, gloria pentru totdeauna — sunt roade pe cari singură generositatea ideală le poate seceră. Iar generositatea ideală resare și înflorește numai în sufletele sincer ideale. Numai oameni mari, existențe prețioase cari se înalță sus peste cei de toate zilele — numai acestea dau probe de generosități ideale, manifestate din iubirea de ideal și pentru rlvna de a apropiă idealul sfânt al vieții.

Neuitata binefăcătoare a tinereții, fericita matroană *Ioana Bădilă* s'a învrednicit în gradul cel mai înalt de gloria generosității ideale. Fapta-i măreață, scopul negrăit de nobil al fundațiunii ce-a creat, ofer dovada celei mai înalte și celei mai desinteresate generosități . . .

De idealism inspirată și pentru idealuri sevărsită — aceasta este generositatea distinsei defuncte.

Și tinerețea întreagă și neamul întreg au plâns la moartea matroanei, și toți sunt pătrunși de conștiința *nemuririi* acelei ființe îngerești, care a trăit fără să paradeze cu generositatea, de și fără preget sevărsă în taiața faptele bune . . .

Este nemuritoare Ioana Bădilă, pentru că ș-a creat în viața pământească o viață eternă, de care prin moarte s'a învrednicit . . . Sufletul ei ideal, inima ei delicată, n'a voit să se bucure de gloria faptei neperitoare, ca să nu se creadă că orgoliul puțin ideal, iar nu generositatea pur ideală au dat viață fundațiunii atât de sublime . . .

Cine-a cunoscut-o bine în viață, cine se găsește în cunoștința rolului distins și binefăcător pe care l-a avut în sinul lamurei strălucite a societății culte românești, — numai acela poate să admire fără surprindere monumentul viu ce ș-a ridicat fericita defunctă în sinul poporului nostru, pentru vecii vecilor . . .

IOANA BĂDILĂ.

Iar tinerele universitară, generația d'acum și generațiile viitoare, vor simți și resimți clipă de clipă, și de și, binecuvântarea sfinței fapte menită să ofere sprijinul cel mai cald și sucursul cel mai efectiv neamului, în calea-i spre cultura minții și a sufletului.

Născută din părinți cu educație aleasă și cu abnegată dragoste pentru idealurile poporului român, fericita defunctă nici nu putea să nu urmeze scumpele tradiții de generozitate ideală ale familiei sale.

Neuitatul fruntaș al neamului, fericitul Demetriu Moldovan, care viața întreagă pentru neam și a lui fericire a muncit, și nobila matroană în viață dna Ioana Moldovan din Sibiiu, aceștia sunt părinții repositați binefăcătoare, și gloria lor e fapta ei...

Gloria lor, pentru că au avut o fiică scumpă, care să înțeleagă pornirile sufletelor ideale și iubitorile de al neamului bine.

Și cartea de aur a neamului, care a înscris pe paginile sale numele Ioanei Bădilă, trebuie să înscrie cu aceleași litere neperitoare, la locul cel mai de frunte, numele fericitului Demetriu Moldovan și numele soției sale, care și astăzi trăește și se inspiră de grijă mărețe pentru fericirea de obște a poporului român.

E proaspăt încă mormântul distinsei Ioana Bădilă. Și, neamul și fiul iubiți ai defunctei — tinerele — plâng amarnic pe cea adormită de veci. Gliile reci, cari acoper osămintele celei mai ideale ființe, nu vor reci însele nici odată căldura durerii sincere pentru prematura pierdere a noastră și nici odată nu vor pute acoperi recunoștința și venerația fără de margini a neamului întreg.

Nemuritoare-i marea binefăcătoare pentru neam și nemuritoare va fi marea recunoștință a neamului pentru binefăcătoarea sa . . .

IOAN SCURTU.

Șchite biografice ?

Biografia unei femei e scurtă, căci ea n'are rol în arena vieții publice ca bărbatul. Activitatea femeii e mărginită în cercul casniciei sale, cerc care ofere miș de ocaziuni pentru dezvoltarea sentimentelor de stimă, de dragoste și de datorie; dar toate acestea manifestări ale inimii și ale minții nu aparțin publicității.

Distinsa femeie, a cărei memorie o serbăm pe aceste pagini a fost una din acelea, cari își împlinesc rolul acesta cu modestie, fără revnă d'a eși din cercul lor de activitate și fără a-și atrage admirațiunea cercurilor mai îndepărtate, decât numai după moartea lor.

S'a născut la 12 mai 1854 în opidul Orăștie, unde atuncia tatăl densesi Demetriu Moldovan, era domiciliat în calitate de comisar cercul de cl. I. La anul 1860 s'a strămutat cu părinții la Viena, unde tatăl fu numit consilier la cancelaria aulică transilvană. La 1867 părintele se fiind pus în pensiu, familia s'a întors în patrie, întâiu la Deva, apoi s'a așezat la moșia proprie în Trestia din comitatul Zarand!

Aici la 29 aprilie 1874 s'a măritat după dl Ioan Bădilă, subjude regese în Sibiiu și au trăit împreună 25 și $\frac{1}{2}$ de ani de căsătorie fericită. Tatăl a încetat din viață mai de mult, iar mama născ. Ioana Farkas trăește și acuma plângând pierderea a tol ce a avut mai scump în lume.

Viața fericită ce a dus cu vrednicul se soț, de atunci ajuns jude la tribunalul din Sibiiu, impresorată

de stima societății române și străine, n'a fost înorată decât de durerea că Dumnezeu nu le-a dat copil.

În vara trecută a început s-o atace o boală incurabilă, care i-a și stins viața la 8/20 septembrie. Memoria-i înse are să fie vecinică în istoria neamului românesc, căci prin dispozițiile sale testamentare lăsând o valoare de 35,000 fl. pentru scopuri culturale românesce, ș-a ridicat însaș un monument pe care nu-l pot dărta vijeliile veacurilor și căruia neamul românesc totdeauna se va închina cu evlavie.

Elegie.

— La moartea neuitatei Ioana Bădilă. —

În doliu se'mbracă națiunea întreagă . . .

Cumplită-i durerea ce spune pribeagă :

„S'a dus din viață un ânger sublim

Și groapa l'așteptă în trist țintirim“ . . .

Matroana iubită de toți și slăvită,

Ce-atâtor viața făcu fericită,

Se stinse prea iute, în jale lăsând

Pe soț, mama dulce și neamul plângând . . .

Se stinse. Ci sufletu-i nobil și mare,

Trăește și-acuma . . . Și lui închinare

Aduce-or cu toții, în plâns adânciț,

Acei ce jertfirea-i făcu fericiti . . .

Trăit-a în viață de toți admirată,

Murind, devenit-a pe veci neuitată . . .

Că sufletu-i multora mântuitor —

Din moarte n'viat-a și-i nemuritor . . .

. . . N'a vrut monumente de marmură rece,

Nici pompă și cântec; ci jale-o petrece

La groapă . . . Dar doliul de toți e simbit,

Și plâng toți accia pe cari i-a iubit . . .

Prin jertfă măreață și neperitoare

Statue-și înalță eternă . . . Cu soare

Luci-va sfânt daru-i apuriri d'acum

Și 'n veci lumină-va al neamului drum! . . .

Jertfire, eternul simbol mântuirii

E statua-i scumpă, ce-a dat fericirii

Mulțimea de sîi ofiliți și sermanți,

Cari triști pribegit-ai în lume orfanți . . .

În pace să dormă matroana iubită,

Ce-atâtor viața făcu fericită . . .

Și care se stinse, în jale lăsând

Pe soț, mama dulce și neamul plângând! . . .

IOAN SCURTU.

După douăzeci de ani...

Un nor pe cer ține umbră pădurilor de pe dealurile ce par a tot se nălța din umeri, când molatec trăsura străbate șoseaua Zarandului. „Pietrele albe“, „Dealul mare“, stau vecinic straje, pe când Murășului numai îi pot da solie:

„Du-te dor cu Murășu,
„Nu-mi mai rupe sufletu...“

Și el merge departe, până moare... Și rămân pustii dorurile mele, fără liman...

Dor de țară, singur îmi mai rămăseseși feciorelnic în suflet; dar... mâna vremii... cum nu dis-truge și iluziile ce ne-am mai făurit!...

În deal e biserica din Mesteacăn, unde Horea cu tovarășii se croit-a o altă soartă neamului românesc; turnul e mâncat de rugină, ș-a neamului aducere aminte abia mai pomenește de măreția vremilor din vechi.

Pe dealul bisericeii din Tebea, uitat până și de cei ce l-au auzit cântând jalnic din fluier, sub o cruce mâncată de neîndurata ploaie, îmbrobodit de spinii și mărăcini, e mormântul marelui Iancu, adumbrit numai de vecinic vigurosul stejar al lui Horea... în giurul căruia atâta serbătoare și veselie eră altă dată!

Jalnică împărechere, te revéd după douăzeci de ani!

*

Baie-de-Criș, locul nașcerii mele, cu ochii înlăcră-mași îi revéd icoana, — în care me cufund...

În sinul tei am visat eii viața; ș-am venit să te revéd acum, să me pot reinchipui în anii copilăriei de farmec plini!...

Părăiașul șgomotos trece pe sub podețul de piatră, dar șgomotoasa lui apă nu mai resună a cântec zglo-biș de copil resfățat, printre paciniciii bolovanii; cân-tecul lui aș e lugubru, șgomotul apei e un plâns de jale... ce-și pomenește alte vremi, de altă lume, de lumea în care și eii din vise de aur făuriam viitor...

Baie-de-Criș, ești pustie, e pălită aureola în care te purtă închipuirea mea.

Iată și casa în care am copilărit!

Tot aș e cum am lăsat-o?

Curtea mare și grădinița... e numai bălării...

Și fântâna, tot cu roata de acum 20 de ani, — dar plecată, obosită, îmbătrănită, par' că-și vine să cadă... când vede pe neastempăratul care o șgălțâia acum 20 de ani. Mai înzdăvenit mi-e satul prin clădiri; dar zidurile sânt reci... oamenii vreaș, oamenii de altă dată, inimii...

Dar, ah!...

*

La șgomotul trăsorei în pridvor apare.

Este ea, tot ea, tot frumoasă, cu ochii-și albaștri, fruntea naltă, pèrul de aur, fața senină ca fericirea...

E iubita mea de acum 25 de ani...

Și este ea oare fericită aș? când eii cu neîndurat neastempèr în suflet cutrier o lume, ca să găsească clipe de mângăere?

M'a dus în grădină, de mână cu „pușeuța“ ce-și seamănă, și cu mâna-și delicată mi-a rupt doi trandafirii: unu roșu și unu galbin. Unu roșu și unu galbin, — și la piept mi-i-a înfipt.

Unu roșu și unu galbin...

Și este ea oare fericită aș?

Trandafirul roșu îngrabă s'a veștețit... dragos-tea noastră de mult a murit!...

Trandafirul galbin viu mi-a stat în piept o vreme... gelos voi fi 'ndelung de fericirea cui o are!...

Și par' c'ar fi tot cea de acum 20 de ani!

*

Iată școala în care am învățat tașnele silabisirei; iată și „belferul“ meu. E bătrân și casa-și e pustie, fără copii...

Par' că revéd timpul de altă-dată, când ne tăvăliam prin curte copiii de-avalma cu câni, cari veniaș și eii cu noi la școală... Agățându-ne de gardul șontorog, nestajnicii rupeam pari și ne rupeam hașnele în spinii din gard... Prin uluci strigam la stradă ba pe rënd ba în cor după un cerșitor:

„Pișoc“,
Sufă 'n foc;
Focul se stinge,
Pișoc plânge....

— Unde-și Pișoc? întreb.

— A murit săracul!

— De mult a murit?

— Da, de mult!...

S'a dus și el! Nu mai are aș „creitar“ și pâne; s'a dus, și cine mai își aduce aș aminte de el?

De și Pișoc cerșitorul, a fost și el un eroi!

Pișoc a fost decorat pentru eroismul seii dovedit în lupta de la Magenta; dar în urmă disprețuind „ale lumii mării“, — a murit sub garduri...

Dar ce mai găseș din ceea ce caut eii în patria mea după douăzeci de ani? Caut să-mi reimproșpățez sufletul cu aduceri aminte de câte un colșor, potecușă... de cari se leagă șile dulci din copilăria mea.

Dar totul e schimbat. Totul îmi pare străin... nici cerul aș nu e senin ca altă-dată!

Dar nu! Iată doi ochii albaștri de fecioară, mai senini decât un cer senin.

... Eii sânt mai târșii decât acum 20 de ani!

*

Clopoșeii zăngănesc în tactul tropotelor de cai pe când căruța trece Crișul, dă 'n alea ce duce la Vaș la băi.

Dar ce sânt fierele în cale? — Sânt șinele de de drum de fer...

„Și cum vin cu drum de fier,

„Toate cântecele pier...“

Aceleaș hurube, șise „instalașuni balneare“, spoite cu galbin, posomorite staș umbrite de păduri.

Copacii s'au rariș, iarba e cosită... iar spre Criș, nu departe, bubuind și fluerașd s'aude locomotiva...

Doi țigănușii sosesc, și trag ungureșce lângă o masă de partizanii ai nobilului „ferbel“.

Un fum de bucătărie modestă se resfiră.

Trei babe discută viitorul, într'o „cabină“ deschisă.

Doi bicicliștii sosesc.

Și altceva, — cine oare ar mai puté vedé la Vaș?

Unde-s anii, când la jocul de-a „măța oarbă“ în loc de fetiș prindeam câte-un copac în brașe?

Unde-s serile senine, când în fașa meselor întinse,

taraful lăutarilor din Brad aprindea veselia, — de se încingea jocul ?

Când amorțiam pe loc, în miez de noapte, și nimic n'auziam, nimic nu vream s'ascult, decât cântecul ; nimic nu vedeam decât vioara și pe „primașul“.

Sunt de-atunci peste douăzeci de ani !

*

Pe masă îmi stau notele întinse. Vreau să pun mâna pe uscata alăută, să cânt . . . „Vorrei morir“. Să cânt, să-mi pun tot focul simțirei în sunetul coardelor întinse. Să-mi intrupez jalea într'un cântec . . .

În giuru-mi e liniște și pace.

Să cânt !

Iați vioara. Ah, e rece, uscată, și nu pot simțirea-mi s'o torn în vibrări de coarde !

Nu mai cânt . . .

. . . Și la ce aș mai cântă : „Vorrei morir“, — când dintr'o cadă din părete doi ochi negrii par c'ar vrea să-mi vorbească . . . de iubire.

SEVER.

Perdut.

*Și ați te ved, cum te-am vădut
Pătruns de-un dor necunoscut,
Cu taina farmecelor tale
Când te-ai ivit în a mea cale :
Un basm frumos . . . — demult perdut !*

*Ce-aș fi dorit în veci s'ascult
Și pentru ea un răi să uit :
Ați tot de-aceeaș voce blândă
Vibrează buza-ți suridândă . . .
Un basm frumos — perdut demult !*

*Atunci — erai a nimănui :
Erai a mea și-a dorului . . .
În a vieții mele cale
Ești un „memento“ plin de jale . . .
Eu te-am perdut, — ați ești a Lui . . .*

*Și de te ved, cum te-am vădut,
Pătruns de-un dor necunoscut,
Și dacă înima-mi tresare
Și ați, când îmi răsari în cale :
E — pentr'un basm frumos . . . perdut . . . —*

ALEXANDRU ACIU.

Cugetări.

Jocul la noroc este cel mai mare vițiu ; ruinează punga, sănătatea și mintea.

*

Nu este tirănie mai cruntă decât aceea care se exercită la umbra legilor și sub aparențele justiției.

*

Nu mai acela e bine crescut, care onorează familia și societatea.

Academia Română.

Raport general asupra lucrărilor comisiunii premiilor anuale Năsturel-Hărescu, Eliade-Rădulescu și Adamachi pe anul 1899 de dl dr. Gr. G. Tocilescu.

(Urmare.)

Trecem la publicațiunile cari n'au întrunit majoritatea pentru premiare.

Acestea sunt :

1. Moldovan (Silvestru), „Zarandul și Munții-Apușeni ai Transilvaniei.“ Din raportul amănunțit al dluș Iosif Vulcan rezultă că : lucrarea este rodul unei munci stăruitoare, poate servi de un bun itinerariu și ne dă între altele o descriere prețioasă a portului țărănesc și bășesc din mai multe locuri. Concluziunea, că autorul merita o încurajare, a obținut 4 voturi pentru și 5 contra.

2. Rosetti (Dim. R.), „Dicționarul contimporanilor din România,“ 1 vol. în 8° mare pp. 107, despre care dl Nicolae Ionescu dice că are merite incontestabile, că lucrarea este anevoioasă și a fost întreprinsă pe un câmp destul de larg, că de și sunt erori și omisiuni, dar printr'ensă se aștern temelile unui dicționar al contimporanilor noștri din România. Propunerea de premiare a întrunit 3 voturi pentru și 5 contra.

3. Niculescu-Brăilițeanu, „Fisica pentru școalele secundare, ed. II. Raportul dluș membru corespondent D. Negreanu, însărcinat cu examinarea operei, constată mai multe lacune și omisiuni, lipsă de claritate, precizie și esactitate, pentru care opinează a nu se acordă premiul. Această propunere a fost primită cu 5 voturi pentru și 3 contra.

4. Cu acelaș număr de voturi a fost respinsă și premierea broșurei dluș Assan (B. G.), „Călătoriile în regiunile polare nordice,“ conferință ținută la Societatea Geografică Română și analizată de dl P. Poni.

5. Idieru, „Istoria artelor frumoase,“ 1 vol. în 8° pp. 480. Dl Xenopol prin raportul său, constată mai întâi, că nu poate fi vorba de o lucrare originală, ci de o complicațiune redusă și scurtată a istoriilor artelor frumoase publicate în țările civilizate ; în partea originală, artel în România, autorul este insuficient să eronat și dovedește că nu are pe deplin dezvoltat simțul artistic. Propunerea de a nu se încurajă asemenea „încercări necoapte și nerumegate“ a întrunit 5 voturi pentru și 2 contra.

6. Țițu (Ioan), „Geografia comunei Comăndăreșei,“ 1 vol. în 16°, pp. 228, analizată de subscrisul, îmbrățișează studiul solului și al populațiunii sub toate formele. Ea pare a fi completă, dar nu se dă o dezvoltare egală diferitelor părți ce o compun : așa de ex. meteorologia ocupă un loc extraordinar de mare, pe când despre credințele și obiceiurile locuitorilor se spun prea puține.

Lipsa chartei este foarte mult simțită, din care cauză descrierea fizică, cu toată dezvoltarea ce i s'a dat, devine obositoare și chiar neînțeleasă pentru cetitor.

Geologia comunei nu e numai slab descrisă, dar presintă și erori isbitoare, ceea ce scade mult din valoarea cărțicelei.

Dar și fără aceste lipsuri, n'am putut-o recomanda la premiul Năsturel-Hărescu, la care s'a prezentat. Ea a obținut numai 2 voturi pentru premiare și 6 contra.

7. Borgovanu (V. Gr.), „Istoria pedagogiei,“ 1 vol.

INTERESE OPUSE.

în 8°, pp. 228, ne dă o compilațiune din cărți străine și o relațiune foarte necompletă, plină de erori de fapte și de lacune, despre istoria școlii române. Dl Urechia constată, în raportul seǖ, că autorul n'a citit aproape nimic din cele scrise de Români cu referință la școala română. 7 voturi pentru, contra 1 aǖ venit să confirme propunerea de nepremiere.

8. Gheorghiu (Xenophon), *Încercări critice de literatură franceză*, 1 vol. în 8°, pp. 380. Această operă, cu examinarea căreia a fost însărcinat subscrisul, este o veche cunoștință: cea mai mare parte din studiile aci reunite aǖ fost deja separat publicate, sau cum se exprimă autorul lor „aǖ fost deja îngrădite în pǖrlazul „Convorbirilor literare“ sau în fosta revistă „Atheneul român“. Corneille, La Fontaine, Molière, Boileau, Racine și Cyrano de Bergerac formează obiectul acestor articole, în cari vre-o 122 de pagine conțin numai texte franceze, afară de numeroase alte pagini ocupate de citațiuni.

Autorul pare că într'adins a voit să nu ne dea ceva original, personal, în această lucrare; numai citațiuni, copii, traduceri, păreri după alții; chiar și atunci când ȃice: „eu cred“, „sunt de părere“, nu sunt credințele ori părerile sale, ci ale altora, pe cari îi folosește fără să-i citeze.

Intr'o quasi-prefață, — trebuie s'o spunem că în contra prefețelor autorul se declară pe motivul că o prefață e „calupul cunoscut pentru a îngroșă o carte, a mări volumul, și, pentru unii oameni, cântarul și volumul sunt o recomandare“, — într'o quasi-prefață, ȃic, eminentul scriitor ne asigură despre următoarele: „Și nici nu știu bine ce să spun. Să vorbesc despre deosebitelile genurii literare reprezentate de autorii cuprinși în volum! (Adecă de ce nu ar fi vorbit?)! Lupându-ne pentru fabulistul arab Lökman, să caut a dovedi că *Grecul de Esop* (!) și cu densusul sunt doue persoane? Nu fac aceasta; am să fiu reu primit de numeroșii partizanii ai vre-un altuia, care va pretinde că amendoi nu fac decât unul singur. Nu voi să întru în harță cu niște astfel de luptători. Să me dedau la niste cercetări mai grele, pentru a dovedi că India, China sau Egiptul e leagănul fabulei? Dacă voi spune că e India, se vor năpusti poate în contra mea un roi de învețați cari me vor face să ved că nu știu ce ȃic: cestiunea e ori prea spinoasă, ori nu duce la nimic“. Și așa mai departe merge autorul, fără a-ș fi pus încă de la început fireasca întrebare: dacă te temi de a supără pe unul sau pe altul, dacă înlături cestiunile ce-ți es în cale pentru că și se par spinoase, atunci de ce te-ai mai apucat de lucru? De sigur nu pentru a înzestră literatura română cu o compilațiune indigestă, nici pentru un mosaic de afirmări lipsite de argumentare logică.

Aceasta n'aș puté-o ȃice, fără rezerve, despre opera dluǖ Gheorghiu. Ea dovedește că autorul a citit mult. Ca vechiu profesor de limba și literatura franceză, dsa este în curent cu cestiunile de critică și de estetică literară, și expunerea e caldă, dacă nu totdauna clară. Propunerea că n'ar puté fi premiată o asemenea operă, decât numai când nu s'ar constată cărți mai originale și mai însemnate, a avut de rezultat: 1 vot pentru premiare și 5 contra.

9. Popescu-Ciocănel (Gheorghe), „Mănăstirea Găvanul“, anali-ata de subscrisul. În descrierea mănăstirii Găvanul, autorul vorbește mai mult despre impresiunile călătoriei până la mănăstire, dejunul luat după ce

a ajuns acolo, și descrie pe ficare în parte dintre cei cinci călugări ce locuesc în chiliile mănăstirii. În ce privește înse istoricul mănăstirii, este foarte slab, se mărginește aproape numai la ceea ce a scris dl Bilciurescu în cartea sa „Despre mănăstiri“ la pag. 61.

Comunele Câmpulungeanca, Corbu, Jitia și Olobasca sunt incomplet descrise din punct de vedere fizic, politic și economic; autorul consacră înse o largă parte superstițiunilor și obiceiurilor, ce locuitorii păstrează încă din stramoșii la nașceri, botez, căsătorii și înmormântări. Pentru comuna Câmpulungeanca, în special, s'a dat o mai mare însemnătate legendei satului și bisericei.

Lucrarea dluǖ G. Popescu-Ciocănel a întrunit 1 vot pentru premiare și 5 contra.

10. Argeșeanu (Dr.), „Noțiuni de igienă și medicină populară“, pp. 520. Dl dr. Babeș, în raportul dsale, constată că lucrarea, în cea mai mare parte, nu se bazează pe studii proprii și nu corespunde scopului de a călăuzi pe elevii școlilor secundare în principiile igienei moderne. Pusă la vot, propunerea de nepremiere a întrunit unanimitatea de 7 a membrilor prezenți.

În fine 11. C. Manoilescu, C. Zaharia și V. Munteanu, „Conducătorul în viața practică“, a fost analisat de dl A. D. Xenopol, care găsește că autorii nu par a fi pe deplin stăpâni pe materiile ce tractează, aproape totdauna calcă alătura cu adevărul și, în loc de o operă originală, ne prezintă o compilațiune. Unanimitatea de 6 voturi s'a pronunțat contra premierii.

Prin urmare, resumând voturile date în comisiune, cată a se pune la vot în ordinea următoare: 1. Dr. G. Maior, Manual de agricultură; 2. Gârbea, Iov; și 3. Murnu, Gindurii și vise, singurele trei ce aǖ întrunit majoritatea.

II. Premiul Statului-Rădulescu, de 5.000 lei.

Premiul Statului Eliade-Rădulescu, de 5.000 lei, este a se decerne cărții scrise în limba română, care se va judecă mai meritorie printre operele cu conținut literar, publicate de la 1 novembre 1896 până la 31 octombrie 1898. Nu sunt mai pușin de 16 cărțile venite la concursul acestui premiu și cari, clasificate după numărul voturilor ce aǖ obținut fiecare, sunt cele următoare:

	Pentru premiare	Contra premierii
Lecce (Haralamb G.), <i>Casta-Diva</i> . Ter- tia, piesă în 4 acte	5	3
Conduratu (Gr. G.), <i>Încercări istorice: Relațiunile Țerii-Românești și Moldovei cu Ungaria până la anul 1526.</i>	4	4
Papahagi (P), <i>Din literatura populară aromână</i>	3	3
Speranția (Th. D.), <i>Anecdote afumate</i>	3	5
„ „ „ <i>Icoane vii</i>	2	4
Dușescu-Dușu (F), <i>Crîng și luncă versuri</i>		
„ „ „ <i>Freamăt, versuri</i>		
Pătrașcu (N), <i>Scriitorii români con- temporanii, studii critice</i>	2	6
Rosetti (Radu D.), <i>O lecție, dramă</i>	2	6
Popescu-Ciocănel (Gh.), <i>Basme, snoave, ghicitori etc.</i>	2	6
Georgescu (St.) (Sergent), <i>Albanezii, dramă</i>	2	6

	Pentru premiare	Contra premiării
Cosmovici (Vasile), Domnița Elena, tragedie	2	7
Cruceanu (Stefan), Lacrime	1	5
Dauș (Ludovic), Spre moarte.	1	5
Nelly (Cocea Nicolae), Poet-Poetă, roman } Copil din flori }	—	8

Ca să începem cu opera care a întrunit cele mai multe voturi: *Casta-Diva*, piesă în 4 acte de Haralamb G. Lecca, a fost analizată într'un lung și conștient raport de către colegul nostru dl V. A. Urechă. Dsa constată că, printre piesele reprezentate anul acesta pe scena Teatrului Național din București, drama în cesiune a dobândit cel mai frumos succes literar; a fost bine primită de publicul cel mai ales și mai cult și tot de-odată intrunește numeroase calități, cari fac din ea o lucrare reușită și demnă de atențiunea Academiei Române. Criticele ce i s'au adus prin diverse jurnale că: n'ar fi îndestul de manifeste caracterele personajilor, că aceste personaje n'ar fi niște ființe reale, că autorul n'ar avea experiența vieții și că erorile în car'i a căduț trebuiesc căutate în influențele școlii dramatice suedese, toate acestea sunt arătate ca netemeinice și ca pornite din motive nu prea desinteresate. Dl Urechă crede că, din câte piese s'au reprezentat mai de curând pe scena Teatrului Național „*Casta-Diva*” este cea mai bună.

„Nimic banal, nimic josnic, conchide colegul nostru, nici o păreche de pantalonii creți și albaștri, provocând hohotele galeriei, nici o tragere pe sfoară, nici o mahalagioaică cu mâinile în șolduri... În „*Casta-Diva*” a dlui Lecca galeria și omul necult n'are ce să pască. Dar tocmai de aceea *Casta-Diva* va rămâne una din dramele de bună societate și care, cuprinzând minunate pasteluri de interioare burgheze, dar oneste și scrise într'o limbă minunată românească, merită atențiunea Academiei și ori ce recompensă i-ar pute acordă”.

Prin 5 voturi pentru și 3 contra, comisiunea o recomandă plenului spre premiare.

Raportul general recunoaște că piesa este scrisă cu talent; stilul, afară de câteva neglijențe, este limpede, curgător, ușor; dialogul viu și bine condus; acțiunea însușește calități, se leagă și se susține bine.

Dl Lecca, studios și muncitor cum este, dacă va continua astfel, promite să devină unul din cei mai buni autori dramatice.

Academia a avut deja ocaziunea a-i premiă volumul de versuri „*Secunda*”.

(Va urmă.)

Moștenește-se oare tuberculosa?

Dintr'o statistică dinaintea mea aflu, că 'n Germania mor an pe an 150.000 de oameni de tuberculosa. Ingrozitoare cifră! Cu cât e mai mic numărul acelor, cari cad jertfă tot la câte 5—10—20 de ani, ba chiar și în intervaluri mai mari vre-unei epidemii de choleră, de influență etc. La epidemii e chiar mortalitatea în masă, care bagă atâta frică în oameni. Tuberculosa inse pe tot rotogolul pământului an de de an sigur și regulat, din vârsta cea mai fragedă până în bătrânețele mai adânci își pretinde jertfele sale,

numărul cărora e însușit mai mare, decât al tuturor acelor, cari mor de diferite boale epidemice.

Dușmanul acesta atât de crâncen al sănătății noastre noi înșine îl creștem, îl nutrim, îl adăpostim. Causa impregiurării acesteia avem s'o căutăm în acea părere foarte greșită, dar peste tot răspândită, că tuberculosa o moștenim și astfel copiii părinților tuberculoșilor vor fi încă din copilăria lor cea mai fragedă crescuți și tratați ca niște candidații de moarte.

Păreră de mai nainte în general răspândită, că tuberculosa ar fi ereditară, a fost tot mai mult combătută și 'n urmă cu totul abandonată în consecința descoperirii bacilului de tuberculosa prin prof. Robert Koch. În localități, în cari au zăcut bolnavi de pept, s'au aflat nenumărate bacille d'aceste ucigașe. Impregiurarea aceasta a dat apoi naștere la aserțiunea recunoscută ați de toată lumea medicală, că în membrii familiei îmbolnăviți mai în urmă de tuberculosa chiar în localitățile acestea s'a încuibat germenele morții, bacilul tuberculoșilor. De s'ar naște copiii părinților tuberculoșilor cu bacilul tuberculoșilor deja în ei, atunci organismul lor fraged de sigur n'ar pute mult timp să reziste, ci iute și de grabă s'ar nimici.

Astfel apoi mortalitatea — în contradicție cu cele constatate prin statistică — ar trebui să fie mai mare la copii și mai mică în etatea înaintată. Acestea și încă multe alte lucruri au rezultat, ca medicii să abandoneze cu desevârșire teoria despre moștenirea tuberculoșilor și să se convingă pe deplin despre aceea, că la îmbolnăvirile unor familii, unor generațiuni întregi, rolul principal îl joacă infecția întâmplată în cercul strins al familiei.

Tuberculosa nu se moștenește, ci numai înclinarea, dispoziția spre ea, prin ce apoi organismul devine un teren foarte potrivit pentru încuibarea bacililor și deci și pentru dezvoltarea boalei.

De și bacillele tuberculoșilor nu trec de la părinte la copii, totuș părinții tuberculoșilor în foarte puține cazuri vor avea copii sănătoși. Precum în pământul slab nici când nu vor crește spicuri frumoase și pline cu grăunțe; precum pomul uscat nici când nu va produce poame dulci și sucoase, tot asemenea și organismul străbătut de germenii stricăciunii nu va pute avea nici când următorii țari și sănătoși. De și copiii părinților tuberculoșilor sunt mai în totdeauna slabi și „ânguști la pept”, totuș îngrindându-și ei sănătatea într'un chip mai bine corespunzător regulilor igienice, devin cu timpul cei mai sănătoși, țari și rezistibili.

Și de și vedem cum chiar cei robuști și țari, — cari se încred prea mult în sănătatea lor și cari deci se și expun mai ușor diferitelor influențe stricăcioase, — se îmbolnăvesc mai iute decât cei slabi, cari bagă mai bine seamă de sănătatea lor și cari deci știu să și o și prețuiască. Nu-i vorbă, o constituție puternică e o moștenire frumoasă de la părinți, abunăoară ea și vre-o avere mare, vre-o poziție socială înaltă, vre-o vază mare, de cari se bucură unii și alții rămase lor de pe părinți. Toți aceștia inse țină și în totdeauna înaintea ochilor țicala de mare înțelepciune, că ce moștenești de la părinți, aceasta trebuie să știi s'o și păstrezi, ca s'o ai.

(Finea va urmă.)

Drd CORIOLAN NEDELCU.

SALON.

Frunze veștede . . .

E toamnă. Amurgul sosește mai iute și sêrile vin mai lungi și mai reci și mai sumbre . . . și prin șopotul vântului auđi deja acel țiuit prelung, ascuțit, care aduce jelirea . . . și prin freamătul frunzei auđi deja acel zuzuit straniu jeltor al frunzelor veștede . . . și veđi deja strălucind în amurg fire lungi de paiangen . . . și veđi deja rândunelele dragi adincindu-se 'n zare . . . departe, departe, . . . și frunzele veștede-ți spun și vântul îți țiuie lung, spulberându-le în aer . . . e toamnă . . . e toamnă . . .

Frunziș mohorit . . . și flori veștezite de brumă . . . și pasări pribege . . . și șuer de vânt jeltor . . . și sêrile lungi și triste și sumbre . . .

Iusii pierdute . . . nădejdi spulberate . . . și visuri frumoase . . . deșarte . . .

Oho ! , . . dar ce staū să scriū ?

Elegie frunzișului veșted și bocet de jale, secun-dând șueratului trist el vântului toamnei ?

Oho ! . . . Dar eū nu vreaū să iaū lefteria altora, cari dornici așteaptă să vină sêrmana copilă : toamna . . . galbină, ca fața lor de durere : cu sêrile reci, ca inima mult adorată, cu vânt jeltor, cu glasul cântărilor lor ; cu crengi despoiate de frunze, ca sufletul lor de ilusii . . . sêrmană, pustie . . . ca crierul lor de idei.

Deabiă o așteaptă — pregătiți de cu vară — cu cânturi tocite de jale mințită, cu versuri șchiopând de durerea cea mare, cu elegii petecite din fraze banale . . . obraznici la culme !

Și ce le-a greșit lor sêrmana ?

Nu ! N'o să le iaū . . . ba naiba le ia lefteria. Doar nu i-am greșit și nu mi-a greșit nici ea sêrmănuța nici când . . . doar prima iubire . . .

Oho ! . . . Dar ce staū să scriū ?!

Eviva secessio !!!

E toamnă. Amurgul sosește mai iute și sêrile vin mai lungi și mai reci și mai sumbre — afară . . . și prin șopotul vântului auđi deja acel țiuit prelung, ascuțit . . . și frunzele veștede zurue jeltor . . . dar cine le-ascultă ? . . . și cine se 'ndeamnă la jale ! . . .

Eviva secessio !!!

Uiu ! Veselia-i o noastră !

Și când sîntem toți șapte la masă . . . La masa cea albă coala în odăița din fund a „Pomului roșu“ și când vinul începe să murmure lin, doinitor, . . . turnat în pahare, și când ciocnitul dulce al sticlelor pline rêsună duios, ca cântul vrăjit de syrene . . . și când fumul ușor, azuriu de țigară se nălță plutind prin odăe . . . și când vorbele dau și glumele încep să pocnească și risul veselnic rêsună . . .

Uiu ! Veselia-i a noastră !

Afară rêsnuetă vântul prelung, țiuind a jelire !

Jelescă !

Și pomii își scutură frunzele în vânt, bocindu-și amarul . . .

Bocească !

Și florile- și pleacă corola uscată, pălite de brumă . . .

Pălească !

Pălească, căci iar o să 'nvie ! . . . Noi însă, noi numai o viață avem . . . s'o bocim, s'o jelim și pe-aceea ? ! . . .

Uiu ! Veselia-i a noastră !

Eviva secessio !!!

La masa cea albă coala 'n odăița din fund a „Pomului roșu“ . . . rêsună paharele 'n chor și 'n chichote risul veselnic . . .

„Ei ! Tip . . . încă una !“

Și 'ncepe Tip, ca să spună . . . că-i meșter la glume.

„Eviva secessio !“

„Eram octavan . . . cu prietinel Titi. Eram pe-atunci încă idealist în toată puterea cuvântului, de credeam, că toată pasêrea, care sboară se și mănâncă, și firm eram încă convinși pe atunci, că tot omul care e român e și om de omenie totodată . . . Eviva secessio ! . . . și că toată fata frumoasă-i un inger, cu cele urite eram și pe-atunci deja 'n clar. Ei da ! . . . Apropos . . . la fetele-ingeri !“

„Eram la un bal la Silvestru. Am văduț amândoi deodată o fa . . . nu pardon ! . . . un inger !

„Frumoasă, ca Venus anadyomene . . . ușoară, ca o sylphidă . . . grațioasă, ca însași Diana . . . ah ! și trebuiă să fie mai isteată, mai cultă și mai învățată decât chiar însași Minerva, crescuse doar 3 ani în pension, de-abiă acuma eșise . . .

„Foc, pară, flacări în inimile noastre și 'ntre noi pe-acî pe-acî vecinică vrajbă ! . . . pentru, pentru . . . pentru Quadrilul II. . . .

„In acelaș minut am văduț-o, în aceeaș clipă eram înaintea Ei . . . în acelaș moment ne rostiaū buzele tremurând de emoție : Domnișoară . . . Quadrilul II.

„Ea sta zăpăcită . . . Ah ! îi sta atât de bine . . . Eră atât de naturală, atât de neforțată zăpăceala aceasta.

„Deodat' am cerut . . . Ei cui să ni-l dea ?!

„Pe cine să-l arunce în cel mai infricoșat adinc al grozavei desperări și pe cine să-l avente sus, sus pe cel mai înalt fuștei al scării tuturor fericirilor ?

„Ce să fac ? ! . . .

„Alege 'ntre doi . . . decide, emoționat ție Titi, alege . . . noi ne supunem.

„Ah da ! decide, odaogaî eū tremurând de . . . risicul vorbelor spuse . . . Dă-i Quadrilul al II-lea lui Titi, iar mie întâul . . . orî viceversa . . . voința dtale e lege pentru noi.

„Ah ! e atât de greu . . . 5 minute numai dați-mi timp de cugetare !

„Ne-am dus . . . tremurând de-așteptare . . .

„Imi face semn ! . . . Alerg, fug . . . al meu e triumful !

„Ah ! mi-e atit de greu . . . atit, de nu șciū cum, să nu te superî, am spus și la mama . . . Uite ! la Quadrilul I sînt angageată deja . . . și ce să fac . . . că uite . . . că viceversa doar nici nu se joacă . . . și cu o adorabilă naivitate imi arată ordinea dansului, că . . . nu stă doar scrisă . . . de altcum nici n'o șciū dansă . . .

„Voiam să-I spun, să-I dic, că . . . o ! nu face nimic . . . o să te învăț eu . . . dar . . .

„A dansat Titi Quadrilul al doilea ! . . . E mai isteasă, mai cultă, mai învățată decât chiar însași Minerva, a crescut doar 3 ani în pension ! Vorba lui Titi . . . Flacări potolite.

„Dar haid' să mai bem încă una, băeți !

„Uiu ! Vaselia-I a noastră !

„Eviva secessio ! ! !

„Hei ! Hei ! . . . Și un oftat adinc și prelung răsună în odaie !

„S'auzim pe Dic . . . că-I om însurat și pățit și cu mintea mai coaptă !

„Hei ! Hei ! . . . băețandri minori și imperbi . . . ascultați-mi acuma și vorbele mele, că-s vorbe pățite și nu-s iac așa culese din vânturi . . . că ori și care fată e bună și-I inger, până-I fata altuia, hei ! hei ! . . . atunci vine răul, când ți-e ingerul teă, când ajunge să-ți fie nevasta.

„S'auzim ! S'auzim !

„Dar . . . discreția-I lucru onorabil băeți . . . să nu cumva să răsufle . . . băeți ! . . . o nouă theorie !

„S'auzim !

„Aseară, o știți, am stat aicea cu voi nițică mai mult . . . E bine aici, mi-i bine cu voi . . . dar ereu dimineața ! Și mi-e harnică nevasta, n'am ce să-I dic și-I gospodină și mai ales, când mă culc eu târziu, ea se scoală de vreme. Așa și acum . . . Nicî găinele nu erau încă sus și ea . . . tararai . . . tararai . . . tot fine alusii la ordinea casei . . . hodoronc . . . hodoronc . . . și extra și intra și supra programm . . . și mi se sculase și copilașul, să-și învețe lecțiunea pe ați din Istoria-biblică, cum a făcut Dumnezeu lumea și pe Adam și pe Eva . . .

„Tararai . . . tararai . . . Hodoronc . . . hodoronc ! . . .

„Și-mi făceau amendoî un duet . . . și eu nu cutezam nici să-mi deschid ochii, și-mi venia că acum face Dumnezeu lumea și că cutremurându-se universul din răsargini de infinit, acum se desparte pământul de cer . . . și marea de țermul uscat, și . . .

„Tararai . . . tararai ! . . . Hodoronc . . . hodoronc ! . . .

„Dar ce-I, tu nu te mai scolî ? . . . Nu, nu . . . că doar nu poți să stai și nopțite 'ntregi și să te scolî, să lucrezi, să dai lecții copilului barem ! ! !

„Și pe când chiar dormia Adam, i-a luat Dumnezeu o coastă și din coasta lui a făcut pe Eva . . .

„Dar ce, iar ai stat până în zorile dalbe ? !

„Minciună ! . . . O idee ! . . . și triumfând sării sus în picioare și spaima-mi trecuse și groaza, o idee . . . o nouă idee ! . . .

„Ceee ? ! . . . Și tu cuteeezi încă să dîci că mințesc ? ! . . .

„Aș lasă-me 'n pace ! . . . Am fost, da am fost toată noaptea în birt, cum dîci tu poetic: până în zorile dalbe . . . dar auți o idee . . . o nouă idee . . . o theorie ce n'are păreche, probată prin veacuri de veac. Minciună, ce mai evidentă minciună ! Vorbele băiatului . . . citite din biblie sînt dară minciună. Da ! Hotărît ! . . . Nu din coasta lui Adam a făcut Preasfîntul pe Eva, ci . . . el dormă liniștit fericitul, că n'avea pe-atunci încă soție . . . dormia cu gura căscată . . . și a venit Dumnezeu și i-a tăiat limba și din limba lui a făcut-o pe Eva, de-aceca-s muerile ș'acuma toate limbă . . . Așa-i ! Hotărît ! . . . Theorie probată prin

veacuri de veac . . . Intreagă istoria lumii mî-e martoră și martoră vie-mî ești și tu *drăguțo* ! . . . Tararai . . . tararai ! . . .

„Și mî-a tacuț nevestiva, mișcată doar' și ea de adevărul probat al noiei mele idei . . . ș'acum sînt iarăși cu voi ! . . .

„Eviva secessio !

„Eviva ! . . . Eviva !

Afară începe să vuetă vîntul mai aspru și zure-n geamuri . . .

Uiu ! Ce ne pasă !

Eviva secessio.

„Mai adu o rundă !

„Eviva Doctorul Sic !

Și 'ncepe acum vehement discuția pe tema amicului Sic : „Publicul și literatura noastră“ . . . fiindcă el plătește runda . . . tema lui de parforțe . . .

El e cel mai secessionist dintre noi . . . El și aci a rupt'o cu opinia obștei. Și pe când toată lumea dîce, că publicul nostru nu citește nimic și nu-și pîrtinește de locul locului literatura multă-puțină ce o are . . . el contra

Toți șapte vorbim . . . cu pathos, cu foc, cu gesturi, cu trup și cu suflet . . .

El . . . „ba că citește !

Eă . . . „ași nici idee !

El . . . „ba !

Eă . . . „ba nu !

„că nu-I public doar' să se intereseze mai mult și să-și cunoască mai bine literatura sa și nu-I care să-și stimeze mai mult scriitorii, ca publicul nostru.

„Glumești ? ! . . . Ha ! ha ! ha ! . . .

„Tu riți ? ! . . . Te 'nțeleg ! . . . Ești scribler și tu, și și tu te ții poet și uécazul că nu-ți admiră națiunea Pegazul, te face s'aruncî atît de nedrepte acuse . . . Ești și tu poet ? ! . . . Ha ! ha ! ha ! Doveđi . . . Fă-mi acú la moment *patru versuri* . . . îți dau și idea . . . despre mine de pildă și luminarea ce-mî arde în față . . . și me'nchin . . . și încă o rundă !

„Accept ! . . . la moment ! . . . Dar unde e runda ? !

„Eviva secessio !

„In fața Doctorului Sic

„Lumina arde foc . . .

„In capul Doctorului Sic

„Lumină nu-i de loc !

Ciocniri de pahare și ris sgomotos și chichot veselnic . . . Eviva secessio !

„Ha, ha ! . . . Dar ce poezie-I asta ?

„O nu ! . . . Sînt numai patru versuri . . . și dacă stai să gîndești, că poezii spun vecinic minciuni, atunci nici poezie nu-I, dar . . . lasă să mai spună s'ermanii și ei . . . câte odată adererul !

Eviva secessio !

In fieștecare și câte-o glumă pe conta altuia !

Ha ! ha ! . . . Ori ce să te faci . . . să plîngi ? . . . Nu-I plînsset în viață destul ? ! . . .

Că-I toamnă . . . și moare natura ? ! . . .

Ha ! ha ! . . . doar iar o să'nvie ! . . . Noi însă băeți, noi numai o viață avem . . . Uiu ! veselia-I a noastră !

E toamnă ! Subt frunzele veștede 'n vii veđi strugurii copți ? ! . . .

Ufu ! veselia-i a noastră ! . . . și gluma . . . și vinul cristal !

Eviva secessio !

E toamnă ! . . . Dar ce . . . să bocesc ?

Doar nu i-am greșit și nu mi-a greșit nici ea s'ermănuța nici când . . . doar prima iubire . . . de mult ! . . .

Oho ! . . . Dar ce staū să scriū ?!

Eviva secessio !!!

VI-NI.

Interese opuse.

— La ilustrația din nr. acesta. —

Căți oameni, atâte feluri de interese au. În privința aceasta, etatea și starea socială dau direcțiunea. Alte interese conduc pe un bătrân și alte pe un tiner; altele interesează pe un preot, pe un militar sau pe un civil. Ilustrația noastră ne prezintă un astfel de contrast de interese. Bucătăreasa întorcându-se de la piață, se oprește înaintea expoziției fotografului, să privească posele nouă, cari o interesează mult; băiatul ei înse are altă dorință, el ar vrea să ajungă cât mai curând acasă, spre a mânca din aceea ce a cumpărat mama. Neputându-și stăpâni dorința, el o trage de zădie să meargă mai iute acasă.

LITERATURĂ.

Socotelile Brașovului. Dl N. Iorga, membru corespondent al Academiei Române, a făcut în ședința de la 5/17 februarie 1899 a Academiei Române o comunicațiune despre niște documente istorice care se află în arhivele magistratului din Brașov. Aceasta comunicațiune a apărut acum la București în o broșură extrasă din Analele Academiei Române și intitulată: „Socotelile Brașovului și scrisorile românești către sfat în secolul al XVII-lea“. Autorul arată, că însemnătatea acestor socoteli și scrisorile e foarte mare. Ele sânt atât de multe și variate, atât de precise informațiunile ce curg de acolo, încât istoria română e schimbată adese ori prin cunoașterea lor. Avem acolo resunetul imediat, atât de interesant, de nou și de luminător, al schimbărilor de Domni, al rescoalelor și resboaielor, al nenorocirilor și bucuriilor, nunților, nașcerilor în familiile domnești. Vedem legăturile de comerț dîlnice între orașele ardeleni și țările române. Vedem mergerea neguțătorilor și schimburile mărfurilor; ne putem da samă de natura și intensitatea vieții economice în țările române în deosebitele epoce. Relațiunile între Țara-Românească, mai ales, și Brașovul sânt foarte vechi. De de mult încă căruțele cu marfă ale Brașovenilor treceau pe la vama Câmpulungului, pentru a se îndreptă spre interiorul țării sau spre Brăila și alte porturi dunărene, pe unde se mergea în țara turcească. Autorul împarte aceste relațiuni în patru perioade. Înțea perioadă ține de la îndepărtatul și nesigurul început al legăturilor până la secolul al XVI-lea. Ca isvoare, perioada asta e cea mai săracă. Sântem reduși la foarte puține documente latine. Fabricatele, până și cele mai simple, țările române la caută la Brașov. A doua perioadă ține de la începutul secolului XVI-lea până la Matei Basarab. Isvoarele pentru aceasta pe-

rioadă sânt biletele slavone, câteva documente latine, dar acum încep și socotelile. Din aceste ne interesează socotelile Stadshannului. Acestea au început să se tipărească de orașul Brașov la 1886. Au eșit trei volume, cari ne duc până la 1550. De unde se oprește publicațiunea germană, începe colecțiunea dlui N. Iorga. În aceasta perioadă, importanța comercială și politică a Brașovului se menține. Însemnătatea țărilor române nu e aceeași în tot timpul, acesta e secolul pretendenților. A treia perioadă durează de la Matei Basarab și până la epoca fanarioșilor. În decursul ei, Brașovul decade foarte repede, din toate punctele de vedere. Resboaele în Ardeal și pentru Ardeal îl ruinează. Țările române, cari încep a se furnisa și alurea, duc o viață mai pacinică. Relațiunile lor cu Constantinopolul devin tot mai dese, ca și în genere cu Orientul. Isvoarele pentru perioada a treia sânt iarăș socotelile, mai scurte și mai reu redactate în Brașovul decădut. Avem, în schimb, ne mai spune autorul, corespondența românească a Domnilor români din acest timp cu Brașovul. Aceasta corespondență e plină de amănunte de cel mai mare interes pentru viața noastră culturală. Vedem Doamne cerend la Brașov semințe de flori și isvoade, vedem pe Șerban Greceanu scriind bilete glumețe judeului și „judicesei“; pe Constantin-vodă Brancovean făcend comande de postav, de peceți, de juvaere, de funii, de tipsii; avem scrisorile de boeri, unii cu însemnătate în istoria timpului: mitropoliți, sfetnici influenți ai Domnilor, scriind interesante și naive bilete, a căror cetire e o plăcere. A patra perioadă se întinde până la începerea vieții noastre nouă. E o perioadă fără interes. Sânt puține relațiunile între un oraș decădut și o țară fără politică exterioară. Numai resboaele ruso-turce, rescoalele, aruncând pe boerii fruntași și pe o parte din boerimea măruntă peste graniță, leagă viața țărilor române de viața Brașovului și la Sibiului. Din aceasta perioadă autorul n'a cules aproape nimic.

În atențiunea institutelor noastre de bani. Aventul ce a luat la noi înființarea institutelor de bani ne impune datoria să ingrim de buna conducere a lor. Spre acest scop este de trebuință ca cei ce staū în fruntea lor să-și cunoască bine drepturile și datoriile. Înțelegem în deosebii pe membrii direcțiunilor și a comitetelor de supraveghiare. De aceea salutăm cu bucurie publicarea unei lucrări care vine să dea lămuriri și povețe în privința asta. O astfel de lucrare a apărut șeptemănila trecute la Sibiū. Ea poartă titlul: „Drepturile, datorițele și responsabilitatea membrilor de direcțiune, de Alfred Kormos“. Traducere de Constantin Popp, funcționar la Centrala în institutul de credit și economii „Albina“. Recomandăm cu cea mai mare căldură aceasta lucrare nu numai membrilor din direcțiunile institutelor noastre de bani, ci tuturor celor cari voesc să înființeze astfel de institute și cari se interesează de mersul corect al acestora.

Almanachul tipografic, anual al II-lea pe 1899, de dl George Filip, tipograf în București, a apărut. Acest Almanach este cu adevărat o lucrare artistică, tipărită în institutul de arte grafice „Minerva“ a dlor Filip, Moroianu, Popovici și Tălășescu. Cuprinde o bogată și foarte interesantă materie literară, științifică, comercială etc. Adresele diarelor cotidiene din București cu personalul redacțiilor; diarele și societățile tipografice din toată lumea; adresele tipografilor, litografilor, turnătorilor de litere, zincografilor, xilografilor, gravurilor, depourilor de hârtie, fabricanților de

cartonage, legătoriilor de cărți, librăriilor, fotografiilor și diarelor din țară. În text, pe lângă multe pagini artistice lucrate în diferite culori, menționăm două fotochromotipografie superbe executate în trei culori: una reprezintă o româncă din Ardeal și alta un cort țigănesc.

TEATRU.

Teatrul Național din București. Stagiunea s'a deschis sâmbătă la 25 septembrie (7 octombrie) cu piesa „Femeia” de dl B. P. Hașdău. Aceasta nu este o lucrare nouă, a fost scrisă înainte de treizeci de ani, jucată atunci la Teatrul Național din București și publicată în „Familia” la 1868, sub titlul „Domnița Ruxandra.” În deosebi caracterul Ruxandrei, fiica lui Vasile lupul domnului Moldovei, este frumos schițat, reprezentându-ne o intrupare a iubirii de patrie în inima unei femei nobile care se jertfește pentru țară. Peripețiile acestei jertfiri de sine sunt descrise într-o limbă admirabilă, într'un stil plin de imagini frumoase și mărețe. Culmea acestei abnegațiuni se atinge în actul al doilea. Dânsa eră logodită cu principele Coribut, când sosi cazacul Timuș și o peți. Tată-seu, vodă, îl refuză! Inse solul căzăcesc mai adause, că „30,000 de cazaci așteaptă cu nerăbdare, ca să treacă Nistrul pentru a arăta Moldovenilor, că fiul hatmanului lor este vrednic de a lua și o fată de împărat.” Ruxandra auzind răspunsul tatăne-seu, întreabă, în cât timp pot să capete ei ajutor. În o lună de zile — răspuse vărul ei. Și în cât timp pot să între cazacii în Moldova? — întreabă dânsa iară. Peste trei zile, — răspuse acelaș. „Dumneșeule, ție atunci Ruxandra, du-te vere, grăbește-te; oprește pe solul căzăcesc; și-i că Măria sa vodă ș-a schimbat gândul; spune-i că domnița Ruxandra primește a fi soția cazacului Timuș... Peste trei zile cazacii vor fi la Iași; peste trei zile focul și sabia, pojarul și măcelul vor pustii Moldova; peste trei zile copiii vor fi orfanii, nevestele văduve, părinții vor plânge fiii lor; peste trei zile . . . și toate . . . și toate aste din pricina unei nimernice ca mine! Pentru un vis de dragoste, pentru o nălcire trecătoare, pentru o umbră de fericire, eu! . . . eu să aduc perirea țării mele! Blăstămurile fraților mei să cadă pe mine! Viitorul meu să fie clădit pe mormintele Românilor! . . . O, nu, nici odată. Du-te vere. Grăbește-te; oprește pe solul căzăcesc.” (Cătră logodnicul seiu.) „Te-am iubit, prințule; dar țara mai pe sus de toate.” Precum aflăm din diarele bucurescene, publicul, încântat de frumusețea limbei, a aplaudat cu entuziasm pe ilustrul autor. Duminecă după miașădi s'a jucat „Fântâna Blandusiei” de Vas. Alexandri. Sara „Năpasta” dramă și „D'ale carnavalului” farsă de Caragiale.

C E N O U.

Hymen. Dl Aurel G. Stoica, asistent de inginer în Sibiu și dsoara Silvia Moldovan se vor cununa în 10/22 octombrie în Blaș. — Dl I. D. Șorțan, absolvent de teologie din Sighet, s'a logodit cu dsoara Elena Ionuț în Bucium-Șasa. — Dl Procopiu Simian, învățător și dsoara Ana Lazarovicu s'a logodit. — Dl Gê-

orge Poponea, culegător tipograf și notarul Reuniunii sodalilor români din Sibiu, s'a cununat la 8 octombrie n. cu dsoara Elisabeta N. Aron în Laslăul-român

† Diamandi I. Manole, unul din fruntașii români brașoveni, distins comerciant acolo, fost președinte al gremiului levantin român, fost președinte al camerei comerciale și industriale din Brașov, fost censor la banca austro-ungară, săptămânile trecute ales vice-președinte al Eforiei școalelor române geco-orientate din Brașov, un bărbat care a luat parte activă în toate stăruințele noastre culturale și politice, a încetat din viață în Brașov, sâmbătă la 25 septembrie (7 octombrie) în etate de 66 ani, lăsând în doliu pe soția dna Maria D. Manole n. R. Pascu, dimpreună cu fiul Diamandi și ficele Maria dr. Baiulescu și Elvira St. Hg. Theodorachi, precum și familiile Dușoiu, Christea, Pamfilie, Cioran, Pascu, Baiulescu, Hg. Theodorachi.

Congresul orientaliștilor în Roma, deschis la 4 octombrie în Capitoliu, se împarte în 4 secțiuni. În a doua secție, aceea a geografiei și a etnografiei, s'a proclamat președinte dl V. A. Urechia; iar în a unsprezecea, dl Gr. G. Tocilescu. Luând cuvântul reprezentanții diferitelor state, dl V. A. Urechia a pronunțat un foarte frumos discurs în limba franceză, încheiând astfel: — Noi Români suntem aici, pentru că aici e Roma, mama noastră. Suntem aici să aplaudăm lucrările d-voastră, lucrări cari vor ajuta mai bine de cât ori-ce alt congres de pace la înfrățirea și binefăcătoarea pacificațiune a popoarelor. Suntem aici pentru ca acum când aclamați cetatea eternă, să strigăm împreună cu d-v.: Trăiască Roma! Trăiască Italia! Trăiască Regelo Umberto, marele patron al congresului! Trăiască ministrul Baccelli! După deschidere președintele contele de Gubernatis a invitat pe congresiștii și soțiile lor și pe reprezentanții presei să treacă în marea sală antică de alături și unde eră aranjat un splendid bufet. S'a servit șampanie și înghețată din belșug. Capitoliul a fost iluminat „a giorno.” Într'o ședință dl Burada a vorbit despre Români din Istria și a șis că ei erau zece mii, iar acum sunt 5000 și trăiesc în cea mai mare miserie fără școli. Dieta a aprobat de mulți ani fondarea unei școale române, dar nu s'a făcut nimic. Adause că trimițându-se acolo preoții italieni, în loc de croați, Italia ar pute să-și atragă simpatiile acelor populațiuni. Dl Gr. G. Tocilescu a ținut un splendid discurs asupra monumentelor lui Traian descoperite în România.

Poșta redacției.

Alexandru din Jertof. Cele trimise mai toate încep bine, dar apoi sfârșesc reu. Cele populare sunt prea cunoscute; nu putem întrebuiță decât numai una.

Budapesta. Poesia se poate publică. De ce întrebuițați pseudonim?

Căldarul săptămânei.

Dum. XVII. după Rosalii Ev. a 2-a, dela Luca, c. 6. gl. 8. a inv. 6.			
Țiua sêpt.	Căldarul vechiu	Căld. nou	Soarele
Duminecă	3 S. Mart. Dionisie	15 Terrosia	5 12 4 49
Luni	4 Mart. Ierotei	16 Gallus	6 14 4 47
Marți	5 Mart. Charitina	17 Hedwid	6 15 4 45
Mercuri	6 † Apost. Toma	18 Luca Ev.	6 17 4 42
Joi	7 Mart. Serghie	19 Protomeus	6 19 4 40
Vineri	8 Cuv. Pelagia	20 Wendelin	6 21 4 38
Sâmbătă	9 Apost. Iacov	21 Ursula	6 23 4 38

MERSUL TRENURILOR.

Valabil de la 1. octombrie 1899.

Oluj—Oradea-Mare—Budapesta.						Budapesta—Oradea-Mare—Oluj.							
	pleacă	Accel.		Person.		Mixt.		pleacă	Accel.		Person.		Mixt.
Cluj		11 01	5 23	7 00	6 13	—	Budapesta	9 15	1 55	5 45	8 30	—	
Jegenye	"	—	+6 11	7 59	7 16	—	Ujszász	10 55	3 32	8 40	11 31	—	
Huedin	"	12 20	6 40	8 37	7 55	—	Szolnok	11 19	3 56	9 27	2 —	—	
Ciucea	"	12 52	7 09	9 19	8 37	3 30	P.-Ladány	12 55	5 28	11 53	2 12	5 —	
Vad	"	1 34	7 47	10 08	9 32	5 26	Berettyó-Ujfalu	1 33	6 03	12 46	3 —	6 04	
Aleşd	"	1 48	+7 59	10 25	9 49	5 54	M.-Peterd	—	—	1 00	3 12	6 21	
Teleagd	"	2 01	8 11	10 42	10 07	6 21	M.-Keresztes	—	—	1 14	3 25	6 37	
F.-Oşorheiü	"	—	—	11 01	10 27	6 49	Bihar-Püspöki	—	—	1 36	3 42	7 08	
Velenţa	"	—	8 32	11 10	10 37	7 02	Oradea-Mare <i>soseşce</i>	2 11	6 39	1 48	3 58	7 22	
Oradea-Mare <i>soseşce</i>		2 25	8 38	11 17	10 44	7 12	Oradea-Mare <i>pleacă</i>	2 18	6 46	2 06	4 05	12 20	
Oradea-Mare <i>pleacă</i>		2 31	8 43	11 32	11 04	2 22	Velenţa	2 25	—	2 30	4 16	12 29	
Bihar-Püspöki	"	2 38	8 52	11 42	11 14	2 37	F.-Oşorheiü	—	—	2 41	4 38	12 44	
M.-Keresztes	"	—	—	12 03	11 37	3 15	Teleagd	2 50	7 15	3 03	4 56	1 15	
M.-Peterd	"	—	—	12 15	11 50	3 33	Aleşd	+3 04	+7 28	3 21	5 20	1 43	
Berettyó-Ujfalu	"	3 18	9 22	12 29	12 05	4 11	Vad	3 26	7 50	3 45	5 43	3 21	
P.-Ladány	"	4 03	10 06	1 34	1 19	5 27	Ciucea	4 16	8 37	4 53	6 04	4 00	
Szolnok	"	5 39	11 44	3 35	3 37	—	Huedin	4 52	9 08	5 32	6 31	4 59	
Ujszász	"	5 58	12 03	3 58	4 05	—	Jegenye	—	+9 33	+6 01	7 16	5 52	
Budapesta <i>soseşce</i>		7 50	1 50	6 20	7 10	—	Cluj <i>soseşce</i>	5 55	10 08	6 59	8 33	7 04	

Oradea-mare, — Beiş, — Vaşcou.					Vaşcou, — Beiş, — Oradea-Mare.						
	pleacă	Person.		Mixt.		pleacă	Person.		Mixt.		
Oradea-mare		3	50	2	40	Vaşcou	4	30	2	30	
Velenţa	"	4	05	2	51	Lunca-Baiţa	+4	42	+2	43	
Felix	"	4	32	3	13	Rieni	+4	57	+2	59	
Cordău	"	4	50	3	27	Sudrici	"	5	09	3	12
Taşad	"	6	07	4	31	Beiş	"	5	37	3	52
Drăgeşci	"	6	30	4	45	Şoncoiuş	"	+5	58	+4	15
Ceica	"	6	50	+5	00	B.-Ujlak	"	6	10	+4	27
Sombaşag-Rogoz	"	7	46	5	47	Borz	"	+6	19	+4	37
Hollod	"	7	58	5	58	Şoim	"	6	35	4	58
Ginta	"	8	12	6	11	Ginta	"	6	56	+5	19
Şoim	"	8	38	6	36	Hollod	"	7	10	5	34
Borz	"	+8	53	+6	50	Sombaşag-Rogoz	"	7	31	6	03
B.-Ujlak	"	9	05	7	01	Ceica	"	+8	07	6	49
Şoncoiuş	"	+9	18	+7	13	Drăgeşci	"	8	26	7	17
Beiş	"	10	04	7	47	Taşad	"	8	40	+7	33
Sudrici	"	10	27	8	09	Cordău	"	9	27	+8	31
Rieni	"	10	41	+8	21	Felix	"	9	40	+8	45
Lunca-Băiţa	"	10	58	+8	21	Velenţa	"	10	01	9	09
Vaşcou <i>soseşce</i>		11	12	8	40	Oradea-mare <i>soseşce</i>		10	11	9	19

Oradea-Mare—Arad.					Arad—Oradea-Mare.									
	pleacă	Person.					pleacă	Person.						
Oradea-Mare		10	20	4	25	7	30	Arad	5	10	11	20	9	35
Ósi	"	10	30	4	36	7	44	Curtici	5	39	11	49	10	07
Less	"	10	48	4	56	8	06	Chitighaz	6	14	12	20	10	54
Cefa	"	11	03	5	12	8	29	Ciaba	6	40	12	54	11	50
Salonta	"	11	26	5	37	9	08	Giula	7	27	3	05	5	26
Kötegyán	"	11	46	+5	57	9	37	Sarkad	7	47	3	27	5	56
Sarkad	"	11	57	6	09	9	51	Kötegyán	+7	56	3	39	6	09
Giula	"	12	21	6	34	10	21	Salonta	8	28	4	10	6	17
Ciaba	"	2	23	7	17	4	32	Cefa	8	42	4	34	7	47
Chitighaz	"	2	54	7	45	5	03	Less	9	04	5	—	7	51
Curtici	"	3	28	8	20	5	38	Ósi	9	21	5	19	8	16
Arad <i>soseşce</i>		3	55	8	48	6	05	Oradea-Mare <i>soseşce</i>	9	32	5	30	8	31

Numerii cei groşi înseamnă timpul de la 6 ore seara până la 5 ore 59 de minute dimineaţa. — Numerii semnaţi cu † înseamnă staţiunile, unde trenurile numai condiţionat se opresc.